

Mis tuleb raamatufedelite kirjutamise juures tähele panna.

Iga raamat tuleb kirjutada ise fedelile. Sedelite suurus: 7 1/2 x 12 cm.

Sedelid on kahesugused: a) pää- ja b) lisafedelid.

Pää-fedel on, nagu allpoololevast kujust näha, seitsmese jakku jagatud.

F	A	G
	B	D
	C	E

- A - jaosse kirjutatakse järjekorra sõna (Fr. f. mot d' ordre, S. f. Ordnungswort, W. f. порядковое, заглавное слово, Soome f. hakusana);
- B " " raamatu päälkiri (titel);
- C " " bibliograafilised tähendused, kui neid on olemas;
- D " " kaust, köite laad ja raamatu hind;
- E " " makstud hind, annetaja nimi jne;
- F " " inventaari raamatu number;
- G " " seiskoha (Standorts) katalogi number.

Pääfedelile kirjutatakse täienduseks, mil tarvitus seda nõuab, üks ehk mitu lisafedelit. Neid nimetatakse:

- a) täiendusfedeliks, kui nendes raamatu üsikutel jagude ehk osade kohta täielikumaid teateid leidub kui pääfedelil;
- b) juhatusfedeliks, kui nad ainult pääfedeli juurde juhatavad.

I. Järjekorra-sõna (lüh. Jf.)

Järjekorra-sõnaks kutsutakse seda sõna, mille varal kirjatööd leitakse, kui fedelid tähestiku järele kastides on korraldatud.

Järjekorra-sõna walides ja kirjutades on tähele panna:

A. Raamatu nimelehel on raamatufirjutaja nimetatud.

1. Kui see nimi, mis nimelehel leida, raamatufirjutaja õige nimi on, siis pannakse jf - ks autori sugunimi, mille järele ristiniimi (ehk ristiniimed) lühendamata ja ainnimed, kui neid olemas on, kirjutatakse. Näit. Tolstoi, Leo, graf, mitte: graf Leo Tolstoi. Nimed tähendatakse enamasti ilka autori emakeelses kirjawiisis. See seadus maksab iseäranis muinasraamatute nimede kohta. Nii näituseks kirjutatagu Horatius, mitte: Drozio, Horace, Horaz. Granditena on muinastähele nimed mis Ladinakeelses kirjawiisis tähendatakse. näit. Herodotus (mitte Herodot), Homerus (mitte Homer)—Arabia, Armenia, Türgi, Persia, Wene jne. nimed tulewad transskribeerata.
2. Mitmejaoliste nimede (nagu: Du Boy-Gd, Le Sage, zurMühlen, La Rochefoucauld, Grafmann-Chatrion) kirjutamise juures tuleb järgmist filmas pidada:

a). Üksik või präpositsiooniga ühte-sulanud artikkel, nagu: Le, La, Du, Des; Del, Della; Ten, Ter; Am, Aufm, Im, Vom, Zur, Zum jne. nime eespeetakse nime lahutamataks osaks.

Näit. Le Roy, Du-Bois, Ten Brink, Vom Hagen, zur-Mühlen. Grandina on Hollandi keele artikkel de, mida, autori nimega ei ühendada, näit. Bries de, mitte de Bries.

b). Nimeatributid Sancto, Sancta, Santo, Saint, Szent jne., kui nimekandja katolitu püha (inimene) ei ole, ning muinasnormanilane Fitz (-poeg), Ziri-Schoti Mac (-poeg), Ziri D (-järeltuleja), Zdamaa Ben (poeg) ja welsilane Ab, Ap (-poeg) peetakse nime lahutamataks osadeks. Näit. Sancta Catharina de, Fitz-Gerald, Mac-Mahonate D'Brien, Ben-Zbn, Ab-Gwilym.

b). Prantsuse, Saffa, Soome ja Gesti kirjainimede (nagu:

Merle d' Aubigné, Münch-Bellinghausen, Daniels on-Kalmari, Kopp-Willem) juures on päänimeks nime esimene pool, Inglise, Hollandi, Norra ja Ungari kirjainimede (nagu Stuart Mill, Dosteroijt-Gulshoff, Björnstjerne Björnson, Rörös Csoma) juures nime teine pool. Naiskirjanikkude kirjainimede (näit. Beecher-Stove, Ostra-Dinas) juures peetakse päänimeks ilka nime esimene pool.

3. Rekkaja kirjainimede (kellel sugunime weel ei ole), pühade inimete (nagu: paavstide, piiskoppide, kloostritülemate jne.) ja riigivalitsejate nimede juures wõetagu jf-ks ilka ristiniimi. Näit. Thomas de Aquino, Innocentius III, Karl V. Sugunimi, kui see tuntud, lisatagu ristiniimete klamrites juurde.

4. On kahel ehk mitmel kirjainikul üks ja sama sugu- ja ristiniimi, siis lisatakse ristiniimede, et neid üksteisest lahuse hoida, isanimi wõi wanem, noorem, sen, jun, isa, poeg juurde. Näit. Gezelius Johannes Georgii ja Gezelius Johannes Johannis; Dumas, A. isa, Dumas, A. poeg.

5. Kui kirjainik oma nime mitmes kirjawiisis ja mitmet moodi f. o. kord dieti, kord warjunimega kirjutab, siis tuleb üks neist nimedest p ä ä n i e k s walida, mille alla siis kõik ta tööd kogutakse. Teiste nimede jaoks valmistatakse sarnasel korral juhatusfedelid.

6. Sela-ehk warjunimede asemel tulewad bibliograafiliste ja biograafiliste hallitate järele õiged sugu- ja ristiniimed üles otsida. Ei ole wõimalik õigeid nimesid kätte saada, siis wõetagu jf - ks sala - ehk warjunimi. Leitakse aga õige nimi üles, siis pannakse ta murgelises klamrites jf - ks. Warjunime jaoks valmistatagu sarnasel juhtumisel juhatusfedel.

7. Kirjutab autor oma täieliku nime asemel algtähti ehk nimemärki, siis tuleb ta täielik nimi üles otsida. Kui see lörda ei lähe, siis peetakse raamatut ilma-firjutaja-nimeta (anonym) raamatuks. Sarnasel juhtumisel pannakse jf - deks raamatu päälkirja algõnad.

B. Raamatufirjutajat ei ole nimetatud.

Raamatut, mille kirjutaja (autori) nime ei ole raamatus (f. o. raamatu nimelehel, eeskõnes, eeslõne all, raamatu lõpul) nimetatud, kutsutakse ilma-firjutaja-nimeta raamatuks (anonymiks).

Õisuguste raamatute järjekorra-sõna walimise juures wõib järgmiselt talitada:

Järjekorra-sõnaks pannakse: a) raamatu fisu kõige paremini äratähendaw sõna; b) päälkirjas leiduw esimene nominatiiv-wormis olew substantiiv; näit. Alalugu, üleüldine, mitte: üleüldine ajalugu; d) päälkirja algõnad.

D. Raamatufirjutajaid on mitu.

1. On raamatul kaks autori ja nad mõlemad nimelehel tähendatud, siis pannakse jf - ks mõlemad nimed. Teise nime jaoks valmistatakse juhatusfedel.

2. Kirjatöid, millel rohkem kui kaks autori, kellest igakõige iseiseiswalt ühe raamatu osa on kirjutatud, peetakse ilma-firjutaja-nimeta raamatuks.

3. Opetatud feltside wäljaannete juures pannakse esimeseks jf - ks wälja ande nimi, näituseks „Gesti Kirjandus“, teiseks jf - ks Seltiõ asupaiga nimetus, näit. „Tartu“.

4. Wanade sõnade, rahwalautude jne. kogude, lugemise raamatute jf - ks pannakse kokkuseadja (toimetaja, wäljaandja) nimi. Ühe ja sama kirjainiku tööd wäljawalitud kirjapalad, mis üheks raamatuks kokku kogutud, saawad jf - ks kirjainiku (mitte wäljaandja) nime.

5. Kalendrid, ajalehed, ajakirjad jne. saawad jf - ks kalendri, ajalehe, ajakirja jne. nime, hinnakirjad aga selle äri nime, kelle kull nad ilmumud.

6. Rahe iõku kirjawahetuse jf - ks pannakse selle iõku nimi, kes õiteks nimetatud. Teise iõku jaoks valmistatakse juhatusfedel.

II. Päälkiri.

Järjekorra-sõna alla, f. o fedeli B-jaosse (w. eespool) kirjutatakse raamatu päälkiri ehk titel.

Päälkirja pääosad on:

- a) Eõunõtaja ehk raamatu päälkiri kitsamas tähenduses;
- b) 1) raamatufirjutaja ehk autor; 2) raamatu toimetaja, wäljaandja, tõlkija jne.;
- c) trüki-näitaja, mis ütleb, kui mitmes trükk (näit. 1.2. 3) parandatud, täiendatud, muutmata jne. tr);
- d) lisadenõtaja, mis ütleb, kas raamatus on pilte, kaarta, tabelid jne.

- e) impressum: 1) raamatu ilmumise-paiga ja -aasta näitaja, 2) kirjastaja ja trükkija;
f) köidete-arvu näitaja, kus juures R= köidet, D= osa, Bd= Band, T= toime tähendab.

Päälfirjad jagatakse järgmistesse jagudesse:

- a) Pää-päälfiri. Ta sisaldab kõige täielisema ja üleüldisema sisunäitaja. Kogutöös (s. o. mitmeköitelistes kirjatöös) millel üks üleüldine ja pääte selle igal köitel oma isearaline päälfiri on) kutsutakse teda ühis-päälfirjaks;
b) eri-päälfiri, leitakse kogutööde ühikute jagude juures;
c) kaane-päälfiri, s. o. kaanelehel olev päälfiri;
d) eelpäälfiri, pää-päälfirja eel olev päälfiri;
e) kirjastaja-päälfiri, kirjastaja poolt määratud päälfiri;
f) wah-päälfiri, raamatu sees leiduv, ilmumise aasta ja paigaga varustatud päälfiri.

III. Päälfirjade ärakirjutamise kohta käivad reeglid.

1. Suurte tähtedega (Kapitalschrift) trükitud päälfiri kirjutatakse sedelile harilikku kirjaga.
2. Trüki- ja digekirjutuse-wead kirjutatakse nii ära, nagu nad nimelehel on, kuid wigade taha pannakse mõttemärk (!)
3. On päälfiri puudulik, siis tuleb teda täiendada. Täiendused, mis raamatust enesest saadud, pannakse ümarguste, kui nad aga muist hallikatest võetud, nurgeliste klambrite wahel. Kui raamatu ilmumise-paika ja -aastat ei ole teada, siis kirjutagu: i. p. (ilma paigata), i. a. (ilma aastata), ehk i. p. ja a. (=ilma paigata ja aasta-arvuta), juurdelised oletaw ilmumise-paig ja -aasta.
4. Liig laia ja täieliku päälfirja võib tarbe korral lühendada. Lühendamine sündigu aga ikka nii, et see keele kui ka vormi poolest otstarbekohane ja sünnis on. Meetod, loovitused, õnnistamisõnad jne. jäetagu täitsa ära. Lühendused tähendatagu kolme punktiga, näit. . . .
5. Kui raamatul päälfiri puudub, siis tuleb see sarnaselt eksemplaarilt, kus ta olemas on, ära kirjutada. Vole aga võimalik järele eksemplaari leida, siis septisetagu päälfiri wabalt raamatu sisse järele.
6. Pääselgel kopeeritakse ikka pää-päälfirja järele, kus juures päälfirja-osasid kirjutades järgmist järjekorda tuleb tähele panna:

A. Järjekord üheköiteliste raamatute juures.

- a) Sisunäitaja ühes autori (kõikseadja, wäljaandja ja tõlkija) nimetusega.
b) Lisadenäitaja.
d) Trükinäitaja.
e) Impressum.
g) Lehekülgede arv.
h) Teised päälfirjad, kui neid on olemas.

B. Järjekord mitmeköiteliste raamatute juures.

- a) Sisunäitaja ühes autori (toimetajate, tõlkija jne.) nimetusega.
b) Lisadenäitaja.
d) Trükinäitaja.
e) Köidete arv.
g) Impressum.
h) Ühikute köidete eri-päälfirjad.

Täh. On mitmeköitelise kirjatöö ühikud köited oma sissepoolest iselaadilised, näit. tekst ja atlas, ehk tekst ja pildid, siis kirjutatakse: 1) teksti-sedelile: "Ring" atlas (resp. pildid) ja 2) atlas-sedelile: "Ring" tekst.

7. Kui tekst ehk mitu iseseiswat raamatut kokku ühte raamatusse on köidetud, siis kirjutatakse eemalt nende köitide jaoks ühis-sedel, kuhu esimene raamat päraamatuna, teine, kolmas jne. raamat lisaraamatuna üles tähendatakse. Liia-raamatute ette kirjutatakse sõna: "Juurdelõide" 1., 2., 3 jne. Pääte selle valmistatakse iga lisaraamatu jaoks oma täieline sedel, kuhu päälfirja alla:

- 1) Juurdelõide rmtle (= raamatule);
- 2) päraamatu (s. o. esimese raamatu) päälfiri lühidalt tähendatakse.

8. Lisasedelid valmistatakse:

- a) wäljaandjate, toimetajate, kõikseadjate ja tõlkijate jaoks,
b) raamatu pikemate eessõnade ja seletuste kirjutajate jaoks,
d) piltide valmistajate, joonistajate jne. komponeerijate jne jaoks,

e) anonym-raamatute sisunäitajas ettetulewate ühikute jne. jaoks.

9. Ilmumas olevate mitmeköiteliste ja-andeliste raamatutele valmistatakse ajutine sedel. Täielik sedel kirjutatakse alles siis, kui raamatu kõik köited (wihud) on ilmunud. Wihude kaupa wäljatunud kirjatöö ilmumiseaeg tähendatakse esimese- ja lõpu-wihu ilmumise-aastaga, näit. Tartus 18[95-98].

Kokku seadnud

J. Muide,

Esti Rahwa Muuseumi arhiivraamatutoguhoidja.

Tartus, 1920 a.

Tartu Ülikooli Raamatukogu
ARHIIVKOGU